

นายบุญช่วย หิรัญวิทย์

ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์) พุทธศักราช ๒๕๕๗

ประวัติการศึกษา

นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนเทศบาล ๓ ปัจจุบัน คือ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคาร (เทศบาลบ้านพระเนตร) เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองฯ จังหวัดน่าน

ประวัติการทำงาน

นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ เริ่มหัดทำเครื่องเงินซึ่งได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้มาจากบรรพบุรุษที่บ้านประตูปล่อง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งขณะนั้น อายุได้ ๑๗ ปี การทำเครื่องเงินในเวลานั้นยังไม่มีที่แพร่หลายตลอดจนมีช่างเงินทำกันมากในหมู่บ้าน แต่นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ก่อคิดและมีความมุ่งมั่น วิริยะอุตสาหะ และเพียรพยายามในการทำเครื่องเงินมาตลอด จนยึดเป็นอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นเวลา ๕๙ ปี และเป็นช่างเงินคนแรกและคนเดียวของจังหวัดน่านที่ยังรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้จนถึงทุกวันนี้

ประวัติการสร้างสรรคผลงาน

ในปีพ.ศ. ๒๔๘๘ หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แล้วก็ไม่ได้เรียนต่อชั้นสูงๆ เนื่องจากฐานะทางครอบครัวยากจนและมีน้องอีกหลายคน จำเป็นต้องช่วยพ่อแม่เลี้ยงน้อง ๆ และรับจ้างหาเงินช่วยพ่อแม่มาเลี้ยงครอบครัว และในเวลานั้นที่บ้านประตูปล่อง ชาวบ้านส่วนมากจะประกอบอาชีพการทำเครื่องเงิน นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ก็ได้ไปรับจ้างและเรียนรู้การทำเครื่องเงินในหมู่บ้านจากช่างเงินหลายๆ ท่าน จนสามารถประกอบอาชีพได้ ด้วยมีใจรักและมีความสร้างสรรค์ในการทำเครื่องเงิน จึงทำให้นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ยังคงรักษาภูมิปัญญาของพื้นบ้านมาได้จนถึงปัจจุบันนี้

ตลอดระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำเครื่องเงินนั้น นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ได้วิวัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองอยู่เสมอ ครั้งแรก ๆ ที่ฝึกหัดทำจากผู้รู้ในหมู่บ้านก็จะเป็นการทำขันเงินและพานเงินลายดอกกระถิน ลายเทพพนม ลายพญานาค หลังจากนั้นมาก็ได้ทำเป็นขันน้ำ พานรอง ทัพพี กระบวยตักน้ำ และคิดลวดลายในการตกแต่งให้แปลกๆ ใหม่ๆ หลากหลาย เครื่องเงินเหล่านี้ในอดีตที่ผ่านมาผู้คนส่วนใหญ่ที่หาซื้อไปก็จะนำไปใช้ในการทำบุญที่วัด แต่ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะซื้อไปเพื่อใช้เป็นของที่ระลึกสำหรับคนที่เราเคารพนับถือ เพราะเป็นผลงานที่ใช้ความละเอียดอ่อน ประณีตสวยงามในการทำเป็นอย่างมาก และใช้เวลาในการทำหลายวันถึงจะได้ ๑ ชิ้น การทำเครื่องเงินของนายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ได้รับการประกาศยกย่องเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับ ๔ ดาว และเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งเดียวของจังหวัดน่านที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ทั้งรูปแบบและลวดลายบนผลิตภัณฑ์

การสร้างสรรคและเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชน

- พ.ศ. ๒๕๓๖ นำเสนอผลงานเครื่องเงินไปร่วมจัดนิทรรศการช่างศิลป์ ในงานวันอนุรักษ์มรดกไทย
- พ.ศ. ๒๕๔๘ นำเสนอผลงานเครื่องเงินไปร่วมจัดนิทรรศการในงาน “สานศิลป์ ถิ่นน่าน” ครั้งที่ ๑ (เทศกาลประเพณีแข่งเรือ)
- พ.ศ. ๒๕๔๙ นำเสนอผลงานเครื่องเงินไปร่วมจัดนิทรรศการในงาน “สานศิลป์ ถิ่นน่าน” ครั้งที่ ๒
- พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้เข้าร่วมเสวนาเรื่อง “ทูลกระหม่อมน้อยของเรา” เนื่องในโอกาส “วันอนุรักษ์มรดกไทย”
- พ.ศ. ๒๕๕๑ นักเรียนโรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาการได้จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานเครื่องเงินของ นายบุญช่วย หิรัญวิทย์

การเผยแพร่ข้อมูลทางทัศนศิลป์แก่สาธารณชน

ผลงานที่เผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์

๑. ลงปกหนังสือชีวิตต้องสู้ (เล่ม ๑๕) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ที่ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
๒. หนังสือเครื่องเงิน สัมภาษณ์และเรียบเรียงโดย นางจินดา แก้วจัน และนางสาวสายสมร ปันสุยะ
๓. รายงานภูมิปัญญาไทยเรื่อง “เครื่องเงินนครน่าน” โดยนางสาวทองเจือ แท่นแก้ว นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยนเรศวร
๔. หนังสือหัตถกรรมล้ำค่า ภูมิปัญญาชาวน่าน โดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
๕. รายงานศึกษาเชิงลึกเรื่อง เครื่องเงินเมืองน่าน โดยนายพินทร วงศ์เอื้อเวช และนายขวัญชัย กล้าเมืองกลาง
๖. หนังสือแผนที่ชุมชนเมืองเก่าน่าน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดน่าน
๗. หนังสือพิมพ์ถิ่นน่าน ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑๗๗ ประจำวันที่ ๑ – ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

ผลงานที่เผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ

๑. เผยแพร่ผลงานและประวัติของช่างเงินโบราณ นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ทางเว็บไซต์ www.nantouring.com เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖
๒. ลงโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องเงินโบราณ ที่สถานีวิทยุกองทัพอากาศที่ ๓ ดอยเขาแก้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน
๓. ถ่ายทอดสดสารคดีรักบ้านเกิด โดยสถานีโทรทัศน์ “ทีวีไทย” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑

รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

- พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้รับเกียรติบัตรร่วมจัดนิทรรศการช่างศิลป์ “วันอนุรักษ์มรดกไทย” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๖
- พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้รับประกาศนียบัตรการคัดสรรชั้นเงินทุกชนิด เป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับ ๔ ดาว
- พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้รับโล่รางวัลการสรรหาและคัดเลือกให้เป็น “ศิลปินดีเด่นจังหวัดน่าน” และได้รับคัดเลือกเป็นผู้สูงอายุดีเด่นในด้านอุตสาหกรรมหัตถกรรม จากเทศบาลเมืองน่าน
- พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้รับยกย่องให้เป็นบุคคลผู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากโรงพยาบาลน่าน
- พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทันตศิลป์ (ประณีตศิลป์) พุทธศักราช ๒๕๕๗ จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

การทำคุณประโยชน์เพื่อสังคม

- พ.ศ. ๒๕๑๙ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าบ้าน บ้านประตูป่อง
- พ.ศ. ๒๕๒๕ – ๒๕๔๖ ทำหน้าที่เป็นกรรมการวัดอรัญญาวาส และช่วยเหลืองานวัดมาตลอด
- พ.ศ. ๒๕๓๐ - ปัจจุบัน : บริจาคทรัพย์เพื่อสร้าง บารมี ปฎิสังขรณ์ และช่วยเหลืองานด้านต่างๆ ในวัดอรัญญาวาสมาตลอด
- พ.ศ. ๒๕๔๑ เปิดศูนย์การเรียนรู้และศึกษาดูงาน ในการทำรายงานภูมิปัญญาไทยของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พ.ศ. ๒๕๔๖ – ปัจจุบัน ได้เปิดศูนย์การเรียนรู้เครื่องเงินบ้านประตูป่อง ณ บ้านนายบุญช่วย หิรัญวิทย์ โดยมีชาวบ้านใกล้เคียงที่สนใจ และนักเรียนโรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาการ ที่มีใจรักในงานศิลป์ได้มาฝึกหัดทำและเรียนรู้การทำเครื่องเงิน และนายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ก็ได้ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนและเยาวชนที่มาเรียนรู้โดยไม่คิดมูลค่าแต่อย่างใด
- พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๔๘ ทำหน้าที่เป็นกรรมการมูลนิธิธรรมาภิบาลของวัดอรัญญาวาส
- พ.ศ. ๒๕๔๗ เปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้และศึกษาดูงาน ในการทำรายงานของการศึกษาเชิงลึกของนิสิตหลักสูตรการพัฒนาซอฟต์แวร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๔๘ ทำหน้าที่เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านประตูป่อง
- พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นคณะกรรมการโครงการพัฒนาเครือข่ายองค์ความรู้ (Knowledge – Base OTOP : KOB) เป็นคณะอนุกรรมการโครงการ จังหวัดน่าน

พ.ศ. ๒๕๕๑ คณะสื่อมวลชนจากจังหวัดอุดรดิตถ์ แพร่ น่าน ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาดูงานการทำเครื่องเงิน เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

พ.ศ. ๒๕๕๒ คณะประเมินผลงาน อสม. ดีเด่นระดับชาติ ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาดูงานการทำเครื่องเงิน เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

คณะนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สาขาน่าน ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาดูงานการทำเครื่องเงิน เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒

เป็นคณะกรรมการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน เกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องเงินจังหวัดน่าน ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ชีวิตปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลาการทำเครื่องเงินของ นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา ๒๕ ปี ได้ประกอบอาชีพการทำเครื่องเงินโดยเฉพาะการทำขันเงินและพานเงินมาตลอด หลายครั้งที่ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย แต่ด้วยใจรักและความเพียรพยายามในการทำงาน ต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ จนการประกอบอาชีพนี้ประสบผลสำเร็จ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนทั้งในและต่างประเทศ ในวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จไปทรงเยี่ยมชมผลงานการทำเครื่องเงินโบราณเป็นการส่วนพระองค์ถึงบ้านช่างเงิน นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ยังความซาบซึ้งและความภาคภูมิใจให้กับครอบครัว “หิรัญวิทย์” ตลอดจนพสกนิกรทุกคนในหมู่บ้านประตูป่อง และในจังหวัดน่าน ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาครอบครัวช่างเงินโบราณก็ได้รับการอุปถัมภ์และความช่วยเหลือจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นโครงการส่วนพระองค์ให้ส่งผลิตภัณฑ์การทำเครื่องเงินไปจำหน่ายที่สำนักงานร้านภูฟ้า เลขที่ ๑๒๓ ซอยสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ จนทำให้ครอบครัวช่างเงินโบราณ นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัวไปจนตลอดชีวิต และในชีวิตนี้ ข้าพระพุทธเจ้า ขอปวารณาตนว่าจะขอประกอบอาชีพการทำเครื่องเงินไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ พร้อมกับถ่ายทอดวิชาความรู้โดยใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้เครื่องเงินบ้านประตูป่องให้กับลูก หลาน เยาวชน นักเรียนโรงเรียนต่างๆ ตลอดจนทุกคนที่สนใจศึกษาหาความรู้ในเรื่องของการทำเครื่องเงินโบราณ เพื่อสนองตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ตรัสกับข้าพระพุทธเจ้าและทุกครั้งที่มาเยี่ยมโครงการในพระราชดำรินเขตพื้นที่จังหวัดน่าน ข้าพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยครอบครัวจะนำเครื่องเงินที่ได้จัดทำขึ้นเป็นพิเศษน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระองค์เสมอด้วยน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์

